

R O S T A.

MAGYAROSAN.

Felkértek bennünket a
következő sorok közlésére.

Tisztelt Szerkesztő Úr!

A *Széphalom* idei első füzete az Akadémia új nyelv művelő folyóiratát bírálgatva, a 26. lapon Nagy J. Béla szerkesztőt hibáztatja a folyóirat első cikkének száználmas magyarságáért. Nem Nagy J. Béla szerkesztő úr kívánóságára, hanem magamtól kijelentem, hogy a cikket nem ő írta, hanem én; a gáncs tehát engem illet.

A hibáztatásokkal nem foglalkozom egyenként; de helyre kell igazítanom azt a sejtetést, mintha az új nyelvörző és nyelv művelő mozgalom a magyar tudós műveltség rovására a malomalja szóvirágait és a rézangyalát akarná terjeszteni; ilyen törekvésnek semmi jelét nem látni a folyóiratban. Épúgy igazságtalan olyan színt adni a mozgalomnak, a *cél*, meg a *zamat*, meg a *zsinór*-mérték emlegetésével, mintha az új folyóirat szélmalomharcot kezdene s a meghonosodott idegen eredetű szókat is ki akarna küszöbölni. Hiszen világosan megmondja, hogy nem hirdet szélsőséges purizmust, használja a nemzetközi műszókat, használja csakugyan a *fordulat* szót is, Gyulai Pál példájára, annál inkább, mert ennek nemcsak a *tournure* és a *Wendung* a mintája, hanem a görög *tropos* is öse, mint amazoknak is.

Ha pedig igaz, hogy a *Magyarosan* első cikkében is hibák vannak a jó magyarság ellen, az csak új ok rá, hogy siessünk a mentéssel. Csalhatatlanoknak nem hisszük magunkat, viszont hibáinkat szívesen elhagyjuk magunk is. Össze kell fogni a szent célra mindnyájunknak. És a *Széphalom* környékéről nem azt várjuk, hogy Édes Gergelyek gúnyolják a becsületes törekvést, hanem hogy a folyóirat szerkesztője, Zolnai Béla, a jeles nyelvészeti tudós, hivatása szerint maga is támogassa folyóiratunkat tudományával, ízlésével, tollával.

Fogadja Szerkesztő úr nyilatkozatom közléséért köszönetem kifejezését.

Szerkesztő úrnak tisztelő híve

Budapest, 1932. április 15.

Négyesy László.

AZ IDEGEN SZAVAKRÓL.

Különös óvatossággal kell kezelnünk az idegen szók erőszakos magyarosítását, mely az utóbbi harminc évben divattá vált, a háború óta azonban majdnem kényszerre lett. Itt nemcsak az értelem és jóhangzás adta értékeket vegyük tekintetbe, hanem egyúttal az egybetartozás és társulás azon egész komplexumát is, melyet a szók idővel önmagukból kifejlészenek. A hagyományt nem lehet egy vesszőparipa kedvéért feláldozni. A nyelvnek megvannak egyéni törvényei, mondhatnám egyéni tapintata, mely a túléltet leveitkezi és újat terem, erőset, egészségeseget, míg a koraszülött, torzszülött szók, melyeket a nyelv-újító mesterségesen állított elő lombikjában, meddők maradnak, mint az öszvérek.

Bethlen Mária grófnő (Pesti Napló: júl. 24.).

Meggyőződésem, hogy csak kétféle elvi magatartás lehetséges: vagy minden idegen szót száműzni, vagy mindent megengedni elméletben és rábízni az egészséges életre, hogy kiküszöbölje, amire nincs esztétikailag vagy más szempontból szükség. Mert ki és milyen fórum bírálja el, hogy mit engedünk meg?

Ma már megengedjük a *virtus*-t, a *juss*-t, a *hóstatí* legényeket, a *templomot*, a *mátkát*, az alföldi szép nagy *rónaságot*, de mely szegény lenne nyelvünk, ha a *puristák* már meghonosulatlan és „fölsleges“ korukban kiűzték volna ezeket a jó magyar szavakat, akkor, amikor még époly idegenül hangzottak, mint ma például a *Schwager* (> sógor). Ki meri állítani, hogy egy ma még furcsa idegen szóból nem lehet valamikor *Debrecen* vagy *Szentes*, két tősgyökeres városnevünk, amely szintén idegen eredetű...? Meggyőződésem, hogy csak azok a szavak honosodnak meg, amik alkalmasak erre és amúgyis szélmalomharc az ellenük való küzdelem. Meggyőződésem, hogy az idegen szó nem szegényíti, hanem gazdagítja a nyelvet. Színesíti a meglévő hangvariációkat és nem szorítja ki a meglévő régi szót, ellenben új jelentésárnyalatot hoz.*) Ez a kérdés nem nemzeti ügy, hanem esztétikai ízlés dolga.**) Sokszor az idegen szó egyenesen szükséglet. *Stenografia* nem honosulhat meg, mert jobb és rövidebb a gyorsírás. De ebből nem alkotható ige, tehát ilyenkor jó, ha szabad elővenni a *stenografálni*-t. Ugyanígy: „távbeszélő“ (Fernsprecher!), de „telefonál“. A *ruzs* (úgy hangzik, mint a guzs vagy a huzshagyó) mégis csak jobb és gazdaságosabb, mint az ajkpirosító és ha „ruzsozza magát“ helyett azt mondanám, hogy pirosítja az ajkát, másra is lehetne érteni. Természetes ösztön nyilvánul meg az idegen szavakban, a nyelvérzék odanyúl, ahol alkalmas szót talál. Mennyivel magyarabb az úrnő, mint a *dáma*? Az úrnő megmaradt a levélborítékon, — az idegen *koperta* már népies stílusba való — a cifra *dáma* a maga helyén használható, a *pucc*-cal egyetemben. Ahogy a magyar mondja az *intelligencia* szót, amely nem szorítja ki az „értelmiség“-et, úgy egy nyelv sem ejti. Külföldi nem is venné észre az azonosságot.

Azt hiszem, a purizmus épolyan német majmolás nálunk; mint az, hogy *Hadúr*-nak áldozunk és a romantika nyomán még ma is a tiszazugi parasztban látjuk a magyarság ideálját. De a „magyarosan“ követelménnyel túlteszünk a németeken is, akik *Bühnendeutsch*-ot követelnek, nem is szólva az egyébként ultrasovén franciákról, akiknek nyelvi ideálja nem a „franciás“ vidék, hanem a klasszikus irodalom és a telivér párisiasság. Franciák, olaszok, angolok nem purifikálják a nyelvüket, a franciáknak még a *lied*-re sincs szavuk és nem is bánják...

(Tápé.)

Édes Gergely.

MAGYAROSAN IR A LITERATURA.

Az Akadémia nyelvművelő szakosztályának folyóiratáról a *Széphalom* hozta az első kritikát (1932: 26). Erre a kritikára válasz érkezett Négyesy László részéről. A választ megjegyzés nélkül közöljük folyóiratunk más helyén. A *Magyarosan* című folyóirat azonban nem járt el velünk ilyen lovagiasan. Van egy külön rovata, amelyben szemlézi az általa megindított mozgalom sajtó-visszhangját. Ebben a szemlében hiába kerestük, hogy legalább csak említést kapjon a *Széphalom* kritikája. Úgy látszik a *Magyarosan* szerkesztősége, amely elfogadja a mi vendégszeretetünket, a maga portáján még csak kiejteni sem engedi a *Széphalom* veszedelmes nevét. Nehogy a *Magyarosan* olvasói megtudják, hogy a vélemények nem mindenben egyeznek meg. Ez a módszer egyébként a

*) V. ö. Zolnai Béla, Az idegen szavak, nyelvestéttikai tanulmány. Budapest 1922: 12.

***) V. ö. Gombocz Zoltán, Nyelvtudomány és nyelvhelyesség, Magyar Nyelv 1931: 1.